

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Вікторія Кручек,

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувачка лабораторії дистанційного професійного навчання

Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-8252-6844>

Анотація. Стаття присвячена опису структури методичної системи професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання. Розкрито зміст методологічно-цільового, змістового, процесуально-організаційного та контрольного-регулятивного компонентів означеної системи.

Ключові слова: професійна освіта, професійна підготовка кваліфікованих робітників, змішане навчання, дистанційне навчання, методична система.

METHODICAL SYSTEM OF SKILLED WORKERS PROFESSIONAL TRAINING IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING

Viktoriia Kruchek,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Head of the Distance Professional Training Laboratory,
Institute of Vocational Education NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article is devoted to the description of the structure of the methodical system skilled workers professional training in the conditions of blended training. The content of the methodological-targeted, substantive, procedural-organizational and control-regulatory components of the specified system is revealed.

Keywords: professional education, professional training of skilled workers, blended learning, distance learning, methodical system.

Швидкі технологічні зміни, поява нових цифрових інструментів, цифровізація, карантинні обмеження та військові події на території України актуалізують проблему якісної організації професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання. Переважна більшість педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти вже мають досвід організації змішаного навчання здобувачів освіти, проте процес його впровадження часто не є достатньою мірою організованим, планомірним та відбувається без належної системності. Різноманітність цілей, змісту, методів, форм, технологій

професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання, спонукають до проектування цього процесу як системи. Відтак актуальним є завдання обґрунтування методичної системи професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання як різновиду педагогічної системи.

До ознак системи вітчизняні вчені (Лузан, 2004; Дуднік, 2010; Андрощук, 2017) відносять:

- наявність складових елементів (компонентів, частин);
- елемент – мінімальний складник, що володіє основними властивостями системи;
- мінімальне число елементів у системі – два;
- різноманітність – кожний елемент володіє відповідними специфічними властивостями, поведінкою, що відрізняються від інших елементів;
- наявність структури, взаємодії між елементами, за якої зміна одного елемента системи приводить до зміни інших елементів;
- наявність інтегративних властивостей, якими не володіє жоден окремо взятий компонент, що входить у систему;
- ідентифікаційність – кожний елемент може бути виділений із системи (умовно або фактично, відносно або абсолютно);
- ієрархічність (вертикальне підпорядкування підсистем і елементів у середині системи);
- право втручання підсистем і елементів верхнього рівня в процеси підсистем нижнього рівня;
- залежність дій підсистем верхнього рівня від фактичного виконання підсистемами нижнього рівня своїх функцій;
- наявність функціональних характеристик системи в цілому і окремих її складників;
- стійкість – здатність системи утримувати параметри в заданих межах; цілеспрямованість системи;
- притаманність комунікативних властивостей, які виявляються у взаємодії із зовнішнім середовищем та з системами більш низького чи високого порядку;
- історичність, спадковість – зв'язки минулого, сьогодення і майбутнього в системі і її елементах;
- наявність управління.

П'ятикомпонентну структуру методичної системи (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) вперше запропонував А. Пишкало. Згодом змістове і структурне наповнення методичної системи було розширене послідовниками вченого. Форкун Н. (2014) включає до складу методичної системи «... сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів (форм, методів, засобів), які забезпечують управління, планування, здійснення, контроль, аналіз, корекцію навчального процесу [...],

спрямованих на отримання конкретних результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності». Інша група дослідників (Маркова, Теплицький, & Ліннік, 2010; Черних, 1995) вказують, що методи, форми та засоби навчання утворюють певну підсистему, яка фактично є технологією навчання.

Методична система професійної підготовки кваліфікованих працівників в умовах змішаного навчання – складне динамічне утворення, що має інтегральні властивості, є упорядкованою сукупністю взаємопов'язаних компонентів спрямовану на процес формування комплексу ціннісних орієнтацій, мотивів, знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання. Вона об'єднує методологічно-цільовий, змістовий, процесуально-організаційний та контрольний-регулятивний компоненти.

Методологічно-цільовий компонент є системоутворюючим, він зумовлює визначення змісту, форм, методів та засобів навчання, є орієнтиром для контролю результатів освітнього процесу. Цей компонент включає:

- мету (загальний і професійний розвиток особистості майбутнього кваліфікованого робітника та становлення професійної культури в умовах змішаного навчання),

- завдання (формування та розвиток системи професійних знань, умінь і навичок, необхідних і достатніх для вирішення професійних завдань; розвиток професійно важливих особистісних якостей та професійної спрямованості, які забезпечать професійну мобільність і стійкість, спроможність вирішувати нестандартні ситуації професійної діяльності, здатність до самоорганізації й самовдосконалення відповідно до змінюваних завдань),

- методологічні підходи (системний, синергетичний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний),

- принципи (інтегративності, системності, фундаментальності змісту навчання, елективності та гнучкості освітнього простору, систематичності та послідовності, інтерактивності).

Змістовий компонент презентує зміст професійної підготовки кваліфікованих робітників, що відображений в освітньому стандарті, освітніх програмах підготовки фахівців, навчальних планах і робочих програмах навчальних компонентів. Складовими змісту професійної підготовки є ключові компоненти професійної підготовки, відповідні ключовим компонентам професійної діяльності: професійно-пізнавальна підготовка, професійно-практична підготовка, професійний розвиток, професійне виховання, загальне виховання і розвиток особистості.

Зміст освіти визначає *процесуально-організаційний компонент*, основою якого є поєднання різних форм офлайн- та онлайн-навчання, самостійної роботи здобувачів; комплексне використання навчально-методичного забезпечення, в тому числі і цифрового; використання сучасних цифрових освітніх засобів.

Здійснення змішаного навчання відбувається за такими етапами:

1) організаційний (очний) – ознайомлення здобувачів освіти з організацією, порядком та змістом навчання; проведення настановчих занять з метою інформаційного та методичного забезпечення подальшої самостійної роботи;

2) теоретичний (дистанційний) – забезпечення та супровід самостійної роботи здобувачів освіти з використанням цифрових технологій;

3) професійно-практичний (очний) – забезпечення і супровід формування професійних знань, умінь, навичок та їх удосконалення;

4) атестаційний (очний) – державна кваліфікаційна атестація, завданням якої є систематизація знань та вмінь здобувачів освіти, виявлення й оцінювання рівня їхньої підготовленості. Застосовуються наступні моделі змішаного навчання: ротаційна модель (ротації за станціями, за лабораторіями, індивідуальні та перевернутий клас), гнучка модель, самостійне змішування, віртуальне середовище.

Змішане навчання передбачає використання технічних (персональні комп'ютери, ноутбуки, проєктори, інтерактивні дошки, планшети, смартфони) та цифрових (системи управління навчанням Google Classroom, Microsoft Office 365, Moodle, Ilearn, ClassDojo, Edmodo, Мій клас, Talent LMS, SAP Litmos LMS, Docebo, Canvas LMS, Source LMS; інструменти для організації відеоконференцій Zoom, Skype, Google Meet, Microsoft Teams, соціальні мережі та месенджери Viber, Facebook, Telegram, Messenger, Instagram, інструменти накопичення, обробки і передачі наукової та методичної інформації через локальні й міжнародні освітянські мережі) засобів навчання, методичних порталів, навчальних платформ масових відкритих онлайн-курсів «ED ERA», «BYM online», «Prometheus» для викладачів, Вікіпедії, web-сайтів, відео-програм, практикумів з віддаленим доступом, які утворюють інформаційну складову освітнього середовища.

Створене з їх допомогою середовище є засобом інтеграції організаційної, навчальної та методичної діяльності педагогів. *Контрольно-результативний* компонент передбачає контроль і оцінювання якості професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання з використанням науково обґрунтованих критеріїв та сучасного діагностичного інструментарію. Виокремлено ціннісно-мотиваційний (потреби, мотиви, професійна самооцінка, саморефлексія, ціннісні професійні інтереси); когнітивний (володіння психолого-педагогічними, методичними та професійними знаннями); діяльнісний (уміння й досвід вирішення професійно-педагогічних завдань з виробничого навчання); рефлексивний (професійна самооцінка, саморефлексія, професійна «Я-концепція») критерії. Компоненти методичної системи пов'язані між собою засобами двосторонніх зв'язків.

Описана методична система є системою управління професійною підготовкою кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання відповідно до його цільових установок на основі реалізації науково

обґрунтованого змісту, оптимальних форм, засобів. Єдність методичної системи передбачає не формальну стандартизацію, а розумну гнучкість застосування загальних підходів та принципів управління.

Список посилань

Лузан, П. Г. (2004). *Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти* (Дис. док. пед. наук). Національний аграрний університет, Київ.

Дуднік, І. М. (2010). *Вступ до загальної теорії систем*. Полтава.

Андрощук, І. В. (2017). *Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика: монографія*. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А.

Форкун, Н. В. (2014). Методична система навчання фізики в старшій школі на засадах компетентнісного підходу: теоретичний аспект. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 20, 117-119.

Маркова (Туравініна), О. М., Теплицький, І. О., & Ліннік, І. І. (2010). До питання про розробку методики навчання математичної інформатики у технічному ВНЗ. *Новітні комп'ютерні технології: матеріали VIII Міжнародної науково-технічної конференції, 14–17 вересня 2010 року*, (с.168-169). Київ: Міністерство регіонального розвитку та будівництва України.

Черных, Л. А. (1995). Теоретические основы разработки методической системы обучения. *Евристика и дидактика точных наук : сборник научных работ*, 3, 15-19.